

DEN FÖRSVUNNA SKATTSKRIVNINGEN

av Anders Brogren

Varje år inför julen brukar det dyka upp artiklar i medierna som informerar om att vetenskapen numera anser att julevangeliet bara är ett hopkok av legender. Augustus anordnade aldrig någon skattskrivning och Quirinius var inte landshövding i Syrien vid tiden för Jesu födelse, brukar det heta. Avsikten med dessa artiklar är uppenbarligen inte att öka julglädjen.

Även inför julen 2006 upprätthölls traditionen. Lagom till julafton publicerade fil. dr. Magnus Zetterholm en understreckare i Svenska Dagbladet, http://www.svd.se/dynamiskt/kultur/did_14322205.asp. Den handlar om tveksamheter i Bibelns framställning av Jesu födelse. Zetterholm framhåller att Jesus måste ha blivit född något eller några år före Herodes död år 4 f. Kr. Dionysius Exiguus missade några år när han gjorde vår tideräkning. Problemet är att Quirinius blev ståthållare i Judéen först år 6 e. Kr. där han, enligt Josefus, då genomförde en folkräkning som inte omfattade Galiléen. Lukas tycks alltså ha misstagit sig.

Ett annat problem är att Josef och Maria begav sig från Nasaret till Betlehem för att skattskrypa sig. Enligt Lukas skulle romarna ha krävt att alla skulle ta sig till platser från vilka deras familjer härstammade, men detta är inte troligt, anser Zetterholm. Han menar i stället att idén att Jesus skulle komma från Betlehem inte har gett något som helst genomslag i resten av Nya Testamentet. Däremot framhävs anknytningen till Nasaret. De båda födelseberättelserna, Matteus och Lukas, är mycket olika. Hos Matteus verkar det som att stjärntydarna inte kom fram till stallet utan till ett hus som var Josef och Marias permanenta bostad.

Att vaska fram sanningen ur denna egendomliga blandning av historia, myt och legend är inte alltid lätt. "Sanningen i den bibelvetenskapliga snårskogen är ofta svåråtkomlig, även om en och annan kyrklig företrädare ibland gärna vill få oss att tro motsatsen", avslutar Zetterholm sitt julbudskap.

Zetterholms synpunkter är välbekanta för den teologihistoriskt bevandrade. De har varit i säck innan de kom i påse. Säcken är David Friedrich Strauss (1808–1874) berömda *Das Leben Jesu, kritisch bearbeitet*, ett verk om 1500 sidor som utkom 1835. I del I, kapitel 4, ställer Strauss upp ett antal teser, eller snarare antiteser, angående julevangeliets skattskrivning.

1. Det ägde aldrig rum någon skattskrivning för hela romarriket under Augustus regeringstid;
2. En kejsarlig skattskrivning inom Herodes kungadöme är osannolik;
3. Quirinius var inte ståthållare över Syrien under Herodes livstid;
4. Att Josef skulle inställa sig i Betlehem stämmer inte med romersk praxis;
5. Enligt denna praxis behövde inte Maria registrera sig.

Strauss var lärjunge till Schleiermacher och såg historien från den tyska idealistiska filosofins utsiktspunkt där idén fanns före historien, inte tvärtom. Den kristna idén utgick enligt Strauss inte från personen Jesus utan från församlingen som överförde sina mytologiska idéer på denna person, som egentligen bara är en symbol för mänskligheten. För Strauss innehöll Nya testamentet endast myter som hade till uppgift att ge den eviga kristna idén en tillfällig klädnad. Han ville därför befria den idégrundade

ahistoriska kristendomen från de historiska tillfälligheterna genom att rensa bort dessa myter och allt övernaturligt. I sin upprepningsverksamhet stödde han sig gärna på den inte alltid så pålitlige Josefus. Denne underkastades, märkligt nog, inte samma hårda kritik som evangelisterna.

Strauss uppgifter har sedan, med smärre variationer, förts vidare i många handböcker och kommentarer in i vår egen tid. Så här står det t. ex. i den välrenommerade och mycket spridda *The New Jerome Biblical Commentary: There are historical problems in vv 1–3; Quirinius was governor of Syria in AD 6–7 and not during the reign of Herod who ruled from 37–4 BC; there is no extra-Lucan evidence that under Caesar Augustus a worldwide census occurred or that people were required to register in their ancestral towns.*

Mysteriet med den försvunna skattskrivningen

Men är detta verkligen sant? – Vad gäller frågan om eventuella skattskrivningar under kejsar Augustus har man egendomligt nog missat den mest näraliggande källan, nämligen vad Augustus själv säger i sin självbiografi, den s.k. *Res Gestae Divi Augusti*, som han lät nedteckna vid 76 års ålder. Originallet fanns inristat på två bronsplattor vid Augustus mausoleum i Rom. Åtskilliga kopior spreds över imperiets olika provinser genom att texten högs in i monument och tempel för att så många som möjligt skulle ta del av den.

Man kan anta att Lukas läst den i den syriska provinshuvudstaden Antiokia som enligt den s.k. *Anti-Marcionitiska Prologen till Lukasevangeliet* samt Hieronymus *De viris illustribus* var hans hemstad.

En nästan fullständigt bevarad kopia av *Res Gestae*, *Monumentum Ancyranum*, hittades 1555 av sedermera kejsar Ferdinand I:s ambassadör vid det ottomanska hovet, den mycket latinkunnige Ogier Ghiselin de Busbecq (1522–1592), som f.ö. också tillskrivs äran av att ha introducerat tulpanen i Europa. Han hittade inskriptionen i förhallen till ruinen av Roma och Augustus tempel i Ankara, på sin tid huvudstad i den romerska provinsen Galatien. Där är den även försedd med en grekisk översättning på utsidan av muren. Med hjälp av kopiefragment från andra håll har hela texten kunnat restaureras. Den blev 1847 utgiven av den framstående utforskaren av antika inskriptioner August Wilhelm Zumpt (1815–1877), alltså ett drygt decennium efter *Das Leben Jesu*, ett förhållande som visserligen skulle kunna förklara Strauss okunnighet men däremot inte hans arrogans.

Augustus text är givetvis propagandistisk. Den skyler över vissa händelser och töjer ibland på sanningen. Man har dock kunnat belägga och verifiera det mesta av dess innehåll. I det åttonde stycket står något som borde intressera julevangeliets läsare:

Tum iterum consulari cum imperio lustrum solus feci C. Censorino et C. Asinio cos., quo lustrum censa sunt civium Romanorum capita quadragiens centum millia et ducenta triginta tria millia.

(Därefter, ännu en gång [efter den tidigare folkräkningen år 28 f.Kr.], med maktbefogenhet som konsul, genomförde jag ensam ett lustrum [offer vid en folkräkning för beskattningsändamål] när Gajus Censorinus och Gajus Asinius var konsul. I denna folkräkning inräknades 4 233 000 romerska medborgare.) [Augustus inledde även en tredje folkräkning år 14, d.v.s. samma år han dog.]

I förteckningen över romerska konsul, den lista som kronologin i romersk historia och arkeologi bygger på, finner vi att Gajus Marcus Censorinus och Gajus Asinius Gallus var konsul år 8 f. Kr., alltså strax före den troliga tiden för Jesu födelse. Årtalet stämmer också med "Betlehems stjärna", konjunktionen mellan Jupiter och Saturnus år 7, noggrant redovisad av Gustav Teres (1931-2007), astronom vid det påvliga observatoriet i Castel Gandolfo, i *The Bible and Astronomy* (Oslo 2002). (Dionysios Exiguus har tydligen tappat bort sju år då han konstruerade den kristna tideräkningen, kanske de sju år då Gajus Octavius regerade som förste konsul innan han upphöjdes till Augustus.)

Vi tycks med andra ord ha hittat Augustus försvunna skattskrivning i Augustus Mabedi (Augustustemplet) vid övre änden av Cumhuriyet Bulvarı (Republikboulevarden), strax bortom

ryttarstatyn av Atatürk, en dryg kilometer nordost om Ankara Tren Gari, järnvägsstationen i Turkiets huvudstad Ankara.

Nu kan det invändas att Augustus *census* endast omfattade romerska medborgare, något som dock inte hindrar att han också var intresserad av andra folk i deras egenskap av skattebetalare. Det gick åt stora belopp för att "ärva en stad i tegel och efterlämna en stad i marmor", för att inte tala om kostnaderna för att hålla stående trupper i alla provinser. Från Josefus vet vi att också Herodes lät beskatta sitt folk. Enligt *Antiquitates Judaicae* 17:190 överlämnade han från sina skatteinkomster tio miljoner drachmer till Augustus och fem miljoner drachmer till dennes dotter Julia.

Philipp Filtzinger (1925-2006), professor vid Limesmuseet i Aalen i Württemberg, uppger i *Bethlehem, Die christliche Legende, Ein historisches Ereignis im Konsulatsjahr des Gaius Censorinus und Gaius Asinius 8.v.Chr.* att romarna även förrättade skattskrivningar ute i provinserna. Varje provins hade sina egna fastställda intervaller för census. I Syrien/Judéen ägde de rum vart fjortonde år. År 8 f. Kr. var ett unikt år eftersom rikscensus och provinsialcensus då "råkade" sammanfalla. Ur allmänhetens synpunkt torde de båda skattskrivningarna ha uppfattats som enda. Vad som åstadkommit förvirring är att Lukas i vers 1 syftar på folkräkningen av romerska medborgare medan han i vers 2 tycks ha slagit samman rikscensus och provinsialcensus. Påföljande provinsiella skattskrivning hölls enligt den fastställda intervallen vart fjortonde år, d.v.s. år 6 e. Kr., alltså det år som också Josefus uppger.

Sir William Mitchell Ramsay (1851–1939), professor i Oxford och Aberdeen, har redogjort för censussystemet under Augustus tid utifrån papyrusfynd som blivit bevarade i det ur arkiveringssynpunkt fördelaktiga egyptiska klimatet (*The Augustan Census system ur The Bearing of Recent Discovery on the Trustworthiness of the New Testament*, Aberdeen 1914, s. 255ff.). I Egypten tillämpades systemet under åren 9 f.Kr., 6, 20,34,48,62 etc. e.Kr. Man får ta hänsyn till att nyåret i östra Medelhavsområdet började efter sommaren sträcker sig över två romerska årtal. Ramsay anser att systemet för första gången användes under Herodes regering år 8 f.Kr. och räknar med att det tog ett år att genomföra en sådan census. Enligt hans utredning skulle också alla, med hustrur och barn, personligen inställa sig på sin hemort, som i fallet Josef och Maria var Betlehem som fallet var i Egypten, där prefekten Vibius Maximus utfärdade ett edikt "*that all who for any reason whatever are away from their own Nomos should return to their home to enrol themselves*".

Mysteriet med den försvunne ståthållaren

Enligt Lukas skall Quirinius ha varit ståthållare i Syrien när skattskrivningen genomfördes. Problemet enligt Zetterholm är att han blev ståthållare först år 6 e. Kr., alltså tretton år efter Jesu födelse, och då endast i Judéen.

Men låt oss läsa i grundtexten! Där finner vi att Quirinius var *hagemoneuontos tās Syrias*. Han var alltså inte *procurator* utan en som hade hegemoni över Syrien. Hieronymus översätter med *praesidie Syriae Cyrino*. Han presiderade över Syrien.

Där står inget om någon ståthållare/landshövding. Detta begrepp infördes efter förebild från Lutherbibeln som med sin kontextuella inkulturisation lanserade ordet "Landpfleger". De svenska översättningarna har haft "landshövding" ända fram till NT-81 då man ändrade till "ståthållare", detta trots att den siste ståthållaren i den svenska statsförvaltningen, överståthållaren i Stockholm, blivit förvandlad till landshövding redan 1967.

I Lukas 3:1 anges att även Pontius Pilatus var *hagemoneuontos*, men på detta ställe översätter Hieronymus i stället med *procurante Pontio Pilato*. Tydligt visste Hieronymus att det var skillnad mellan Pilatus och Quirinius respektive ämbeten.

Vem var då denne Quirinius? – Han föddes 45 f. Kr. i Lanuvium 3 mil sydost om Rom (nuvarande Lanuvio, strax söder om Nemisjön, där en av de trånga gatorna numera heter Via Sulpicio Quirino). Han gjorde karriär inom hären. År 15 f. Kr. utnämnde Augustus honom till prokonsul över Kreta

och Cyrene, där han framgångsrikt bekämpade garamanterna. När han återvände till Rom 12 f. Kr. valdes han till konsul. Året därefter fick han i uppgift bekämpa homonaderna i norra Syrien och Cilicien. Detta krig pågick åren 11–7 f. Kr. Quirinius förde då befäl över Legio III Gallica, Legio VI Ferrata och Legio X Fretensis, som alla var stationerade i Syrien (Horst Braunert, *Der römische Provinzialzensus, Historia: Zeitschrift für alte Geschichte* 6 (1957), s. 192ff).

Från 10 f.Kr. var Gaius Sentius Saturninus ståthållare i Syrien och därmed närmast ansvarig för Augustus skattskrivning. Tertullianus skriver i *Adversus Marcionem IV:7: Sed et census constat actos sub Augusto nunc in Iudea per Sentium Saturnium*. (Dock är det konstaterat att en folkräkning just genomförts under Augustus i Judéen genom Sentius Saturninus.) Tertullianus uppger också (IV:19) att arkiven vid denna tid, omkr. 200, fortfarande fanns kvar i Rom: ... *de censu denique Augusti, quem testem fidelissimum dominicae nativitatis Romana archiva custodiunt*. (Slutligen är även Augustus folkräkning som finns bevarad i Roms arkiv ett pålitligt vittne om vår Herres födelse.)

Denna *census* råkade då i tiden sammanfalla med den lokala skattskrivningen för Syrien. Emellertid avled ståthållaren Sentius Saturninus och efterträddes sommaren 6 f.Kr. av den grymme Publius Quintilius Varus (samme Varus som råkade illa ut i Teutoburgerwald år 9 e.Kr.). I det interregnum som uppstod mellan Saturninus död och Varus tillträde kan Quirinius, som just avslutat sitt krig mot homonaderna i norra Syrien, ha förrättat skattskrivningen (H. M. Melin, *Föreläsningar öfwer Jesu lefverne*, Första delen, Stockholm 1855, s. 196). Detta var Quirinius första skattskrivning. Han förrättade senare en andra skattskrivning 6 e.Kr. då han som legat återvände till Syrien.

Quirinius karriär fortsatte uppåt. Åt honom gav Augustus uppdraget att som *rector* ansvara för fostran av den tilltänkte tronarvingen, Augustus dotterson Gaius Caesar. Denne fick från år 1 f. Kr. i studiesyfte följa med Quirinius på en resa till de östligaste provinserna. Efter ett krigståg i Armenien blev Gaius Caesar sårad och avled år 3 e. Kr. under återresan till Rom.

Quirinius utnämndes därefter till legat i Syrien som han alltså återvände till en andra gång. I denna oroliga provins fick han nu en ytterligare legion till sitt förfogande, nämligen Legio XII Fulminata. Underställd prokurator för Judéen blev Coponius.

I Tibur (nuvarande Tivoli 3 mil öster om Rom) fann man 1794 en inskription (finns i Lateranmuseet) med följande text: *legatus pro praetore divi Augusti iterum Syriam* (för andra gången legat för kejsar Augustus i Syrien). Tyvärr saknas texten omedelbart före men den anses, bl.a. av Mommsen, syfta på Quirinius. Någon annan kan det knappast vara fråga om.

Quirinius återvände till Rom 12 e. Kr., avled där år 21 och begravdes under stora hedersbetygelser. I Syriens provinshuvudstad Antiokia lät man resa ett monument över honom, vars rester hittades vid Princetonuniversitetets utgrävningar på 1930-talet.

Ramsay har redogjort för Quirinius tjänstgöring i kriget mot homonaderna i det ovan nämnda arbetet (*When Quirinius was governing Syria*, s. 275ff.). På ett foto, taget av hans hustru 1912, ser man Ramsay själv intill en då nyupptäckt inskription i Antiokia i Pisidien där Quirinius 8 f.Kr. är nämnd som *duumvir* tillsammans med en viss Servilius. Ramsay drar slutsatsen att Quirinius och Servilius tillsammans omkring år 8 styrde de båda provinserna Syria-Cilicia och Galatia. Vad gäller den av Tertullianus nämnde Sentius menar Ramsay att han samtidigt med Quirinius kan ha varit Augustus legat i Syrien, något som inte motsäger att han kan ha dött kort därefter, varvid ansvaret för skattskrivningen övergick på Quirinius.

Mysteriet med det försvunna Betlehem

Varför skulle Josef och Maria resa till Betlehem? – Det är inte troligt att romarna fordrade att alla skulle ta sig till platser som de härstammade ifrån. Det viktiga för dem var att de fick sin skatt. Däremot fick

befolkningen på landsbygden ta sig in till sin närmaste stad, *eis tån heautou polin*, där skattskrivarna hade mottagning. Kanske skulle folket i Nasaret, en ort med på sin höjd 150 invånare, registrera sig i den större och befästa orten Japhia, belägen några kilometer därifrån.

Men Josef och Maria begav sig i stället till det fyra dagsresor avlägsna Betlehem. Varför? – De var båda genom änglauppenbarelser övertygade om att det väntade barnet var den utlovade Messias: "Herren Gud skall ge honom hans fader Davids tron," Luk.1:32. Därför var det av yttersta vikt att nedkomsten ägde rum i Davids stad enligt profetian i Mika 5:2. Det var inte romarna som tvingade dem till Betlehem. Det var Den Heliga Skrift.

Att det sedan inte fanns plats i härbärgets behöver inte bero på skattskrivningen. Betlehem var ett populärt övernattningsställe längs karavanvägen till Egypten. Redan på profeten Jeremias tid stannade man till där, Jer. 41:17. (Bibel 2000 har valt att inte översätta hebr. *gerut* som motsvarar *khan*, alltså en karavanseraj. Äldre översättningar har "Kimhams härbärke".)

"Faktum är att idén att Jesus skulle komma från Betlehem inte har gett något som helst genomslag i resten av Nya testamentet", skriver Zetterholm. Sedan talas det mest om den obetydliga orten Nasaret. Den heliga familjen återvände dit efter flykten till Egypten för att, som det står i Matt. 2:23 "det som sagts genom profeten skulle uppfyllas: Han skall kallas nasaré".

Ja, man kan verkligen undra vilket profetord detta syftar på. Och varför står det "Jesus av Nasaret, judarnas konung" på tavlan över korset utan att Betlehem och den davidiska härstamningen nämns? Varför kallades de första kristna nasaréer, Apg. 24:5? Varför kallas de kristna i dagens Israel för *notzrim*? Vart tog egentligen Betlehem vägen?

I sin bok *With Jesus through Galilee according to the Fifth Gospel* (Rosh Pina 1992) presenterar arkeologen Bargil Pixner (1921-2002) en marmorflisa från 3–400-talet som hittades vid utgrävningar i Caesarea 1962. Den innehåller en inskription på hebreiska med en förteckning över familjer som bosatte sig i Galiléen under romersk tid. Bland dem fanns en familj som bodde i Nasaret.

Detta är det tidigaste vittnesbördet inom judisk epigrafi om den lilla byn Nasaret. Tidigare hade man bara känt ortens grekiska stavning, men marmorflisan visar att Nasaret stavades med den hebreiska bokstaven *tz* (*tzade*), alltså *Natzaret*. Därmed utesluts den tolkningen att Nasaret skulle ha att göra med *nazirit*, alltså en person, en nasir, som är avskild åt Gud, 4 Mos. 6. I stället ger marmorflisan stöd åt Hieronymus tolkning att Matt. 2:23 syftar på Jes. 11:1: "Ett skott skall skjuta upp ur Isais avhuggna stam." Se även Upp. 22:16! Ortnamnet Nasaret har samma rot som hebr. *netzer*, d.v.s. "skott, telning". Samma tolkning gör även H.M. Melin (a.a., s. 218f.)

Därmed skulle beteckningen "Jesus från Nasaret" syfta på den davidiska härstamningen. Att de första kristna kallades nasaréer och de kristna på modern *ivrit* kallas *notzrim* skulle då bero på att de kristna bekänner Jesus från Nasaret som den davidsättade Messias.

Mysteriet med det försvunna stallet

Enligt födelseberättelsen i Matteus hittade stjärntydarna "vare sig herdar eller stall, inte heller sjungande änglar eller krubbor utan ett hus som förefaller att vara Josefs och Marias permanenta bostad", påpekar Zetterholm. Ja, nog kan detta förefalla gåtfullt – om man har sett alltför många julkrubbor!

Men om vi i stället läser texten finner vi att födelseberättelsen hos Matteus faktiskt inte är någon födelseberättelse. Där berättas i stället om vad som hände sedan födelsen väl ägt rum: "När Jesus hade fötts i Betlehem ..."

När stjärntydarna anlände till Betlehem hade redan en tid förflutit sedan födelsen. Krubban och personerna runt omkring stod inte kvar sedan julnatten i förstenade poser. Efter den första brådskan hade Josef skaffat ett hus till familjen och därmed möjliggjort att den kunde skattskriva sig där.

Herdarna hade återgått till sina sysslor. Kanske hade fåren redan blivit slaktade som påskalamm. Det var nämligen på ängarna runt Betlehem som tempelprästerskapets lönsamma lammuppfödning ägde rum. Det kan ha gått veckor, månader, kanske gott och väl ett år sedan Jesusbarnet blivit fött eftersom Herodes ville låta döda alla gossebarn ända upp till två års ålder.

Läser vi Matteustexten noga upptäcker vi att Josef inte ens var hemma när de fina gästerna anlände. Kanske var han på jobbet.

För att markera skillnaden i tid mellan födelsenatten och stjärntydnarnas besök har kyrkan sedan länge firat dessa händelser med tretton dagars mellanrum.

Bibelforskningens mysterier

Frågan om skattskrivningen har behandlats av exegeter som Joseph Fitzmayer, Raymond E. Brown, W.D. Davies, E.P. Sanders. De flesta tvivlar på tillförlitligheten hos Lukas och tror inte att någon skattskrivning ägde rum omkr. år 8 f.Kr. eftersom varken Josefus eller någon annan historieskrivare nämner en sådan. Många anser att Lukas förväxlat det hela med den skattskrivning som ägde rum år 6 e.Kr. då Qurinius tjänstgjorde i Syrien. Denna skattskrivning är nämnd hos Josefus men faktiskt även hos Lukas själv i Apostlagärningarna 5:37, vilket i så fall förutsätter att Lukas är rent snurrig. Den senare skattskrivningen omfattade inte heller hela det romerska imperiet utan inföll mellan Augustus "världsomfattande" folkräkningar 8 f.Kr. och 14 e.Kr.

Tyvärr är det ont om material för den senare delen av Augustus regeringstid. Det är inte bara så att de arkiv som fanns på Tertullianus tid blev förstörda, troligen när visigoterna intog Rom 476 e.Kr. Antikens historiker skrev inte heller så gärna om vardagliga ting som skattskrivningar. De gjorde ungefär samma nyhetsvärdering som nutida kvällstidningsjournalister och uppehöll sig vid mord, krig, drabbningar och dramatiska äktenskapsförhållanden. Detta gäller inte minst Josefus, som för åren runt skattskrivningen 9-8 f.Kr. enbart skriver om de minst sagt dramatiska händelserna inom Herodes familj. När man läser dessa skildringar förstår man att kejsaren inte längre ville räkna Herodes som sin vän. Över huvud taget var han vid det laget inte kapabel att genomföra en ordnad folkräkning.

Under Augustus tid rådde äntligen *Pax Romana*. Bortsett från en del gränsskrig, som inte märktes inne i riket, var det lugnt, något som kan förklara varför det är tunt med historiska källor under denna tid. Men för den skulle skall man inte tro att det romerska skattskrivningsmaskineriet låg i lägervall. Skulle romarna ha avstått från att ta upp skatt bara för att vi inte har några bevarade uppgifter om saken?

Josefus har samma nyhetsvärdering som gäller i vår egen tid. Han skriver om det som avviker från rutinen. Bland annat nämner han "en viss Galilé vid namn Judas". I samband med skattskrivningen år 6 e.Kr. förledde denne "sina landsmän till avfall, i det han påstod att det var en skam, det de betalade skatt till Romrarné" (Flavius Josefus, *Judarnas krig mot romarna*, Andra boken, kap. VIII). Josefus redogör senare för en rad incidenter, men nämner inget om de skattskrivningar som enligt schemat bör ha ägt rum åren 20, 34 och 48. Tydligt avlöpte de utan att något särskilt hände. Däremot blev det oroligt efter skattskrivningen som började år 62. Vid en dramatisk scen år 64 då judarna ville ha den tyranniske ståthållaren Gessius Florus avsatt svarar kung Agrippa (nämnd i Apg. 25): "Skall man döma efter edra handlingar, så ären I redan inbegripna i krig mot Romrarné; ty I haven icke blott icke betalt skatt till kejsaren..." (a.a., kap. XVI). Vi kan vara övertygade om att det romerska skatteuppbördsystemet fungerade även om inte varje skattskrivning är omnämnd hos Josefus.

Lukas är inte mindre tillförlitlig än andra antika historiker. Han har, enligt egen utsago, "grundligt efterforskat allt ända ifrån begynnelsen". Problemet är att sådant som var en självklar bakgrund på Lukas tid inte är det idag. Mycket av den referensram som fanns kring vår tideräknings början har blivit bortglömd. En av bibelforskningens viktigaste uppgifter måste därför vara att återerövra den kunskap som gått förlorad.

Jag har försökt visa att mysterierna kring julevangeliet inte är några mysterier. Förhoppningsvis har det klarnat något i det påstådda dunklet. Prästerna kan, i stort sett, fortsätta att förkunna på traditionellt vis.

Men jag befarar att denna artikel ändå blivit förgäves skriven. Det skulle inte förvåna om det lagom till nästa jul någonstans dyker upp en artikel som förkunnar den sensationella nyheten att någon skattskrivning aldrig ägt rum under Augustus tid, åtminstone inte när Quirinius var ståthållare i Syrien. Sådana skrönor är nämligen seglivade.

Denna lilla utredning med anledning av Zetterholms understreckare har framför allt väckt min undran om hur det fungerar inom den akademiska exegetiken. I halvannat sekel har man nöjt sig med det ideologiskt motiverade och uppenbart felaktiga påståendet från Strauss att någon skattskrivning för hela romarriket under Augustus regeringstid aldrig ägde rum. *There is no extra-Lucan evidence that under Caesar Augustus a worldwide census occurred*, som det står i The New Jerome Biblical Commentary.

I själva verket utfärdade Augustus inte mindre än tre påbud om skattskrivningar. Res Gestae Divi Augusti, som givit oss kunskapen om detta, upptäcktes redan 1555 och utgavs i vetenskaplig utgåva 1847. Den finns idag tillgänglig i bokhandeln i ett tiotal olika utgåvor med engelsk översättning och kommentar. Den finns också i tyska och franska utgåvor, ja, till och med i en svensk utgåva (*Kejsar Augustus självbiografi. Den latinska texten med inledning, översättning och kommentarer av Anders Ollfors. Borås 1988*). Ändå hävdas att det inte ägde rum någon skattskrivning under Augustus regeringstid. Detta är det verkliga mysteriet.